

"بررسی خرابیهای روسازی باند اصلی در فرودگاه بین‌المللی مهرآباد تهران"

دکتر خسرو اویسی
دانشکده عمران - دانشگاه صنعتی امیرکبیر

چکیده:

این مقاله نتایج تحقیقات و بررسیهای است که درباره دلایل خرابی‌های روسازی آسفالتی باند اصلی (باند ۲۹ راست - چپ) فرودگاه بین‌المللی مهرآباد تهران انجام شده است. این باند در سال ۱۳۲۵ به طول ۱۸۰۰ متر و به عرض ۶ متر از دال بتنی به ضخامت ۱۶/۵ سانتی‌متر برای پرواز هواپیماهای کوچک آن زمان طراحی شده است. طول باند در سال ۱۳۲۹ به ۳۰۰۰ متر و سپس در سال ۱۳۳۹ با ورود هواپیماهای بزرگ سنگین به ۴۰۰۰ متر افزایش پافته است.

این باند از زمان احداث (سال ۱۳۲۵) تاکنون سه بار روکش آسفالتی شده که خلاصه جزئیات آن در شکل شماره ۱ - الف دیده می‌شود. سطح باند (۱۱I-29R) هم اکنون ترکهای طولی و عرضی و شبکه‌ای (پوست سوسناری) زیادی دارد و در منطقه پرترافیک (منطقه نشت و برخاست) آن خرابی‌های موضعی و موجه‌ای زیادی پدید آمده است به‌طوری‌که عملاً "باند مذکور نمی‌تواند برای پرواز هواپیماهای جت بهویژه هواپیماهای شکاری به کار رود".

پس از انجام بررسیهای محلی، بازدیدها، آزمایش‌های مختلف مکانیک خاک، معزی‌گیری از لایه‌های^۱ مختلف روسازی و مطالعه ترافیک، دلایل خرابی‌ها مشخص شده و با پیش‌بینی ترافیک آینده برای اصلاح این خرابی‌ها پیشنهادهایی داده شده است. بنابراین پیشنهادها می‌توان ابتدای باند (کیلومتر ۰۰۰ + ۰۰۰ متر) را که خرابی‌ها و ترافیک زیادتری دارد به ضخامت ۱۵ سانتی‌متر و بقیه باند (کیلومتر ۰۰۰ + ۳۰۰ متر) را به ضخامت ۱۱ سانتی‌متر روش بتن آسفالتی کرد.

تاریخچه احداث باند اصلی فرودگاه مهرآباد:
مترو طول ۱۸۰۰ متر و باند شمالی - جنوبی به عرض ۴۶ متر و طول ۱۸۰۰ متر ساخته شد. باند^۱ خزشی شماره ۴ نیز در همان زمان برای ارتباط انتهایی باند اصلی شرقی غربی با توقفگاه قدیمی ساخته شده است.
(شکل ۱ - الف) در روسازی کلیه این قسمت‌ها

تاریخچه احداث و توسعه باندهای پرواز فرودگاه مهرآباد به سالهای ۱۳۲۱ و ۱۳۱۹ بر می‌گردد که در آن زمان باند اصلی شرقی - غربی (۲۹ چپ ۱۱ راست فعلی) به عرض ۶

۲۹) ترکیب و وضع روسازی موجود باند ۲۹ چپ - ۱۱ راست:

۱ - ۲ - روش‌سازی موجود:

روسازی موجود باند اصلی (۲۹ چپ - ۱۱ راست) مجموعه‌ای است از روسازی نخستین به علاوه روکش‌های که در زمانه‌ای مختلف برای تقویت باند افزوده شده‌است. در شکل ۱ - الف روسازی موجود قسمتهای مختلف باند اصلی دیده می‌شود.

۲- بررسی وضعیت روسازی موجود باند اصلی (۲۹ چپ - ۱۱ راست) :

از بازدیدهایی که از وضع ظاهر و سطح رویه سفال‌تی باند اصلی (۲۹ چپ - ۱۱ راست) فرودگاه مهرآباد تهران به عمل آمد بر می‌آید که قسمت‌های مختلف باند آسیب زیادی دیده و بسیار به موقع است که برای تقویت و روکش آن به سرعت اقدام شود. خرابی قسمت‌های مختلف باند اصلی به قرار زیر است:

(الف) – ترکهای طولی و عرضی:

ترکهای طولی نسبتاً بلندی را می‌توان بیشتر روی محور و در دو طرف محور باند مشاهده کرد. (شکل ۲) پیدا شن این ترکها بسته به مورد، به علت باز شدن درزهای طولی، جمع شدن سطح آسفالتی در اثر افت درجه‌مما حرارت و انعکاس ترکهای لایه‌زیرین است. در پاره‌ای نقاط در نزدیکی ترکهای طولی گسیختگی مواد آسفالتی مشاهده می‌شود (شکل ۳) که علت آن تاثیر عوامل جوی (نفوذ آب و یخ بستن آن در اثر سرما) عمر آسفالت و کمبود قیر در آن، و تنشهای ناشی از پارگزاری است.

ترکهای عرضی نیز در برخی از نقاط باند دیده می‌شود که علت آن بسته به مورد جمع شدن سطح آسفالتی در اثر افت دودمین، حرارت و یا انعکاس ترکهای لایه زمین است.

دال بتتی به کار رفته است و دال بتتی باند اصلی ضخامتی برابر ۱۶/۵ سانتیمتر دارد.

در سال ۱۳۲۹ که هواپیماهای جدید وارد خدمت شدند طول باند اصلی (۲۹ چپ ۱۱ راست فعلی) به ۳۰۰۰ متر افزایش یافت . بدین ترتیب که ۵۵۰ متر به انتهای شرقی و ۲۰۰ متر به انتهای غربی افزوده شد سپس با ساختمان باندهای خوشی شماره ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۳، شبکه نسبتاً " گستردگی برای ارتباط با توقفگاه اصلی جدید به وجود آمد در روسازی همه‌این قسمت‌های زدال بتنی به کار رفته است و دال بتنی قسمت‌های اضافه شده باند اصلی ضخامتی برابر ۲ سانتی‌متر دارد . این توسعه در سال ۱۳۳۷ به پایان رسید .

در طی سالهای دهه ۱۳۳۵ با ورود هواپیماهای بزرگ و سنگین مجهز به موتورهای جت، توسعه طول باند اصلی اجتناب ناپذیر می‌نمود و در سال ۱۳۳۹ تصمیم گرفته شد که طول این باند به ۴۰۰۰ متر افزایش یابد. این توسعه با اضافه کردن ۳۰۰ متر در انتهای غربی و ۷۰۰ متر در انتهای شرقی انجام شد تا پرواز هواپیماها در زمان ساختمان قسمتهای جدید متوقف نشود.

همزمان با این توسعه، باندهای خزشی موجود شماره ۱۴ و ۶ به ۴۶ متر تعریض شدند و باندهای خزشی شماره ۱۱ و ۳ به عرض ۴۶ متر و طول ۱۸۰۵ متر در قسمت میانی و باندهای خزشی شماره ۸ و ۵ به عرض ۳۹ متر به ترتیب در قسمت غربی و شرقی احداث شدند و به این ترتیب باند اضطراری (۲۹) راست - ۱۱ چپ فعلی) به موازات باند اصلی تکمیل و در دو انتهای بماند اصلی متصل شد. روسازی کلیه قسمتهای جدید از جمله در تعریض باندهای خزشی شماره ۳ و ۶ سراسر به کمک لایه‌های آسفالتی و در قسمت محوطه آماده‌سازی^۱ دو انتهای جدید باند اصلی با دال بتنی انجام شد. همچنین روسازی قسمتهایی از باند اصلی و باندهای خزشی که قبلاً "ساخته شده بود تقویت شد تا در برابر وزن بسیار زیاد هوای پیماهای جدید مجهز به موتورهای جت و افزایش تراویک دارای مقاومت کافی باشد. این تقویت باریختن یک لایه اساس شن و ماسه‌ای به علاوه

شکل ۱- ب وضع موجود نقشه‌هندسی عوامل میدان پرواز در فرودگاه، مهرآباد را نشان می‌دهد.

(۳) - آزمایش مکانیک خاک و مصالح روسازی :

برای ارزیابی وضعیت لایه‌های روسازی (روکش آسفالتی، رویه، اساس و زیراساس) از نظر جنس، ضخامت، مقاومت و سایر مشخصات فنی و نیز برای تعیین جنس و مقاومت و سایر مشخصات فنی خاک در بستر روسازی (سابکرید)، آزمایش‌های زیر در چندین نقطه از باند ۲۹ چپ به عمل آمده و نتایج آنها در جدول (۱) داده شده است:

الف - نمونه‌گیری بادستگاه حفاری دورانی با مامتهای الماسی به قطر ۱۵ سانتیمتر در نقاط ۲ تا ۷.

ب - تعیین ضخامت و جنس لایه‌های مختلف تا سابکرید در نقاط ۲ تا ۷.

ج - انجام آزمایش مارشال و تعیین پارامترهای مربوط به آن در لایه‌های آسفالتی اعم از رویه بیندر و یا اساس آسفالتی در نقاط ۲ و ۴ و ۶.

د - انجام آزمایش فشاری و کششی (INDIRECT-TENSILE) در لایه‌های بتنی فقط در نقاط ۴ و ۶.

ه - تعیین دانه‌بندی، حدود اتربرگ، درصد تراکم و رطوبت موجود و C.B.R. آزمایشگاهی (با تراکم و رطوبت طبیعی) برای لایه اساس (CRUSHED-BASE) و زیراساس (SUB-BASE) در محلهای ۲ تا ۷.

د - تعیین دانه‌بندی، حدود اتربرگ، درصد تراکم و رطوبت موجود و C.B.R. آزمایشگاهی (با تراکم و رطوبت طبیعی و در تراکم ۱۰۰٪ با روش آشوی اصلاح شده) در تمام نقاط (نقطه ۱ تا ۷) در مصالح خاک بستر روسازی (سابکرید). از نزدیکی محل کنده شده در کیلومتر ۱ + ۲۰۰ روی باند ۲۹ چپ یک قطعه استوانه‌شکل با دستگاه حفاری دورانی با مامتهای الماسی به قطره ۱ سانتیمتر نمونه برداری شده و روی آن آزمایش استقامت مارشال انجام شده است که نتایج آن در جدول ۲ دیده می‌شود.

(ب) ترکهای شبکه‌ای (پوست سوسماری^۱) :

این نوع ترکها در بخش میانی باند که ترافیک بیشتری دارد به چشم می‌خورند و نشان می‌دهند که روسازی برای باربری توانایی کافی ندارد. ترکهای شبکه‌ای در اثر خستگی بیش از حد روسازی پدید آمده‌اند و با افزایش بارگذاری بروز سعت آنها افزوده شده است. ترکهای شبکه‌ای اغلب در نزدیکی ترکهای طولی به ویژه در محورهای فاصله کمی از محور دیده می‌شوند (شکل ۴).

(ج) جداشدن دانمهای مصالح سنگی:

در چندین محل در طول باند اصلی، دانمهای مصالح سنگی رویه آسفالتی در نزدیکی ترکهای طولی جدا شده و تشکیل حفره داده است. علت این امر عمر آسفالت، کمبود قیر نفوذ آب در ترکها و مسئله یخ‌بندان است (شکل ۵).

(د) - خرابی‌های موضعی:

در دو محل در کنار باند اصلی که در اثر برخورد راک در حمله هوایی آسیب دیده و مرمت شده است، بخش‌های از لایه فوقانی رویه آسفالتی در نزدیکی روسازی محلهای مرمت شده به علت چسبندگی ناکافی بین این لایه و روسازی موجود و همچنین به علت ضخامت بسیار کم آن، جدا شده و تغییر شکل داده است (شکل ۶). در یک محل هم در پی رویداد آتش‌سوزی ناشی از یکسانه قیر رویه بتن آسفالتی سوخته و از بین رفته و درنتیجه سطح زیری متخلک از دانمهای مصالح سنگی به جای مانده است (شکل ۷).

(ه) موج:

سطح روسازی در ابتدا و انتهای باند اصلی به علت شدت و تکرار بارگذاری موج دار و ناهموار شده است. این امر ناشی از نیروهای شدید افقی وارد بر باند از چرخهای هواپیماها موقع نشست و برخاست و استقامت بر شی ناکافی روسازی آسفالتی بخصوص در فصلهای گرم است.

جدول (۱) - نتایج آزمایش مارشال روی نمونه بتن آسفالتی

ردیف فاصله از انتهای غربی باند (کیلومتر)	عمق (سانتیمتر)	ضخامت (سانتیمتر)	استقامات مارشال (کیلوگرم)	روانی ($\frac{1}{100}$ اینچ)	چگالی واقعی
	۰-۴/۵	۴/۵	۱۴۸۴	۲۵/۵	۲/۲۵۰
	۴/۵-۱۰/۹	۶/۴	۸۶۷	۲۲/۵	۲/۱۷۷
	۱۰/۹-۲۰/۶	۹/۷	۷۹۲	۲۵/۰	۲/۱۸۲
	۲۰/۶-۳۲/۰	۸/۲+۲/۷	۲۲۲	۲۳/۰	۲/۱۹۸
	۳۲/۰-۴۰/۷	۸/۷	۱۱۱۱	۲۵/۵	۲/۲۸۴
	۴۰/۷-۴۲/۲	۲/۵	-	-	۲/۱۴۱
	۰-۵/۱	۵/۱	۱۲۵۶	۲۴/۸	۲/۲۰۹
	۵/۱-۱۰/۴	۵/۳	۹۸۱	۲۲/۲	۲/۲۲۳
	۱۰/۴-۱۹/۵	۹/۱	۸۴۵	۲۲/۷	۲/۲۲۳
	۱۹/۵-۲۸/۷	۹/۲	۹۷۸	۳۰/۵	۲/۲۲۰
	۰-۴/۱	۴/۱	۱۲۶۷	۲۳/۰	۲/۱۸۹
	۴/۱-۱۱/۳	۷/۲	۱۳۸۶	۲۹/۸	۲/۲۲۲
	۱۱/۳-۲۲/۱	۱۰/۸	۱۰۵۱	۲۲/۳	۲/۲۰۱
	۲۲/۱-۳۱/۲	۹/۱	۹۵۴	۲۲/۰	۲/۲۱۲
	۰-۵/۶	۵/۶	۹۲۵	۲۷/۵	۲/۳۰۹
	۵/۶-۱۲/۱	۶/۵	۷۳۰	۲۹/۵	۲/۱۵۴
	۱۲/۱-۲۰/۴	۸/۳	۸۸۹	۲۸/۳	۲/۲۶۸
	۲۰/۴-۲۸/۴	۸/۰	۱۱۰۵	۲۸/۵	۲/۲۸۶
	۲۸/۴-۳۲/۴	۴/۰	۱۱۳۷	۲۱/۵	۲/۱۲۰
	۳۲/۴-۳۹/۸	۷/۴	۹۱۶	۲۹/۰	۲/۲۴۹
۱+۸۰۰					
۲+۳۰۰					
۳+۳۰۰					

یادآور می‌شود که حدود ۲۵ درصد تعداد دکل پروازهای سالیانه متعلق به هواپیماهای سنگین وزن، حدود ۶۰ درصد متعلق به هواپیماهای سبک وزن و حدود ۲۵ درصد متعلق به تغییر تعداد پرواز هواپیماها نشان می‌دهد که برای ۱۵ سال آینده میزان ضریب رشد متوسط سالانه تعداد پرواز هواپیماها می‌تواند حدود ۱۰ درصد فرض شود.

(۵) - تعیین ضخامت روکش آسفالتی ولایه‌های روسازی
باند اصلی (R I-29 ۱۱) فرودگاه مهرآباد:

۵-۱-اصلی:

برای محاسبه ضخامت روسازی به طور کلی بررسی عوامل زیر لازم است:

- الف - مقاومت خاک بستر روسازی (سابکرد).
- ب - ترافیک (نوع، وزن و تعداد هواپیماها).
- ج - جنس و مشخصات لايه‌های روسازی.
- د - عوامل جوی.

برای محاسبه ضخامت روکش آسفالتی، ابتدا ضخامت روسازی لازم با توجه به عوامل نامبرده تعیین می‌شود. سپس از مقایسه روسازی موردنیاز باروسازی موجود، ضخامت لازم برای روکش آسفالتی بدست می‌آید. در این روش معمولاً ضخامت‌های معادل را با توجه به جنس و مشخصات فنی لايه‌های مختلف روسازی موجود میزان خرابی‌های آنها تعیین می‌کنند.

۵-۲- روکش آسفالتی باند اصلی:

باند اصلی پرواز فرودگاه مهرآباد از نظر وضعیت سطح رویه به دو بخش قابل تقسیم است. در بخش اول که از ابتدای انتهای شرقی این باند شروع می‌شود و تا کیلومتر ۳ + ۰۰۵ ادامه دارد میزان ورشد خرابیها به طور محسوس از بخش دوم که از کیلومتر ۳ + ۰۰۵ تا انتهای غربی باند ادامه دارد بیشتر است. بررسی‌ها و آزمایش‌های انجام شده نشان می‌دهند که ضعیفترین مقطع روسازی موجود در هر دو بخش ۱ و ۲ به ترتیب از بالا به میانین از لايه‌های زیر تشکیل شده است.

۳-۱- بررسی وضعیت لايه‌های اساس و زیر اساس:

به موجب بررسیهای انجام شده قبلی ضخامت لايه اساس باند ۲۹ چپ در قسمتهای مختلف باند متفاوت و برابر ۱۵ و ۱۷/۵ سانتیمتر (شکل ۱) است. مصالح اساس و زیر اساس در آزمایش‌های انجام شده دارای حد روانی کمتر از ۲۰ و غیر خمیری (NP) بوده اما جهت دانه‌بندی و سایر مشخصات با استاندارد انستیتوی آسفالت هماهنگی داشته‌اند.

۳-۲- بررسی خاک بستر روسازی (سابکرد):

به موجب بررسی و آزمایش‌های انجام شده خاک بستر روسازی از نوع شن و ماسه با حد روانی ۲۰ و غیر خمیری (NP) و با CBR بیش از ۲۰ بوده است.

۴- مطالعات ترافیک:

چون نوع، وزن و تعداد هواپیماهایی که از فرودگاه مهرآباد تهران استفاده می‌کنند و همچنین نحوه تغییر این عوامل در سالهای آینده در طرح روکش آسفالتی عوامل میدان پرواز تأثیر قابل توجهی دارد، لذا بررسیهایی به منظور تعیین این عوامل و پیش‌بینی نحوه تغییرات آنها در آینده به عمل آمد. بررسی گزارش‌های پیشین و همچنین گفتگوهایی که با اداره کل امور عملیاتی فرودگاه مهرآباد تهران به عمل آمد نشان می‌دهد که امار پرواز هواپیماها در سالهای گذشته به طور کلی سه دوره گوناگون داشته است. در دوره اول که به سالهای قبل از سال ۱۳۵۶ مربوط می‌شود آمار پرواز هواپیماها مرتباً رشد صعودی داشته است و این رشد هم از نظر تعداد پرواز بوده هم از نظر وزن هواپیماها.

در دوره دوم که به سالهای ۱۳۵۷ (سال انقلاب اسلامی ایران) تا سال ۱۳۶۰، مربوط می‌شود آمار پرواز هواپیماها رشد نزولی داشته است. و بالاخره در دوره سوم که به سالهای بعد از سال ۱۳۶۰ مربوط می‌شود آمار پرواز هواپیماها مجدداً "رشد صعودی" پیدا کرده است. نمودار ترافیک سالانه فرودگاه مهرآباد از سال ۱۳۴۳ تا سال ۱۳۶۱ در شکل شماره ۸ دیده می‌شود.

اصلی انتهای شرقی تا کیلومتر ۰+۰۰۰ برابر با ۱۵ سانتیمتر پیشنهاد شده که شامل ۵ سانتیمتر رویه آسفالتی (توپکا) و ۱۰ سانتیمتر آستر آسفالتی (بیندر) است.

خلاصه داده‌ها:

الف - هواپیمای طرح = B-707 (۱۶۴ تن)
پس از بارگیری .

- ب - میانگین سالانه تعداد هواپیمای طرح = ۰/۰۰۵۰ .
- ج - CBR ساگرید = ۱۵ .
- د - ضخامت معادل آسفالتی روسازی موجود = ۶ سانتیمتر .
- ه - ضخامت معادل آسفالتی لازم = ۴۱ سانتیمتر

ضخامت روکش آسفالتی بخش دوم باند اصلی پرواز فرودگاه مهرآباد (از کیلومتر ۰+۰۰۰ تا انتهای غربی باند کیلومتر ۱۲+۴ نظیر بخش اول تعیین می‌شود و تنته‌تفاوت آن در میزان ضریب معادل آسفالت لایه‌های روسازی این بخش

- الف - روکش آسفالتی به ضخامت ۱۲/۵ سانتیمتر .
- ب - اساس آسفالتی به ضخامت ۱۱/۵ سانتیمتر .
- ج - روکش آسفالتی به ضخامت ۱۲/۵ سانتیمتر .
- د - رویه آسفالتی اولیه به ضخامت ۷/۵ سانتیمتر .
- ه - اساس سنگی به ضخامت ۱۵ سانتیمتر .
- و - زیراساس سنگی به ضخامت ۲۰ سانتیمتر .

با توجه به نوع و میزان خرابی در سطح رویه آسفالتی باند اصلی پرواز و نتایج آزمایشگاهی بدست آمده و با توجه به این امر که تقویتها و روکشها که در زمانهای مختلف روی باند اصلی پرواز انجام شده به علت خرابی و فرسودگی سطح آسفالتی در زمان تعمیر بوده است می‌توان به کمک ضرایب مقابله‌ی (EQUIVALENCY-FACTOR) که اinstiتوی آسفالت داده (مرجع شماره ۱) ضخامت معادل لایه‌های روسازی موجود را بر حسب لایه آسفالتی نو و بدون فرسودگی بدست آورد . در جدول ۲ مقدار این ضرایب برای مصالح مختلف روسازی موجود داده شده است :

جدول ۲ - ضرایب معادل آسفالت لایه‌های روسازی بخش اول باند اصلی (انستیتو آسفالت)

ضریب معادل	جنیس لایه
۰/۴	لایه‌های آسفالتی
۰/۳	اساس سنگی
۰/۲	زیراساس سنگی
۰/۴	پتن

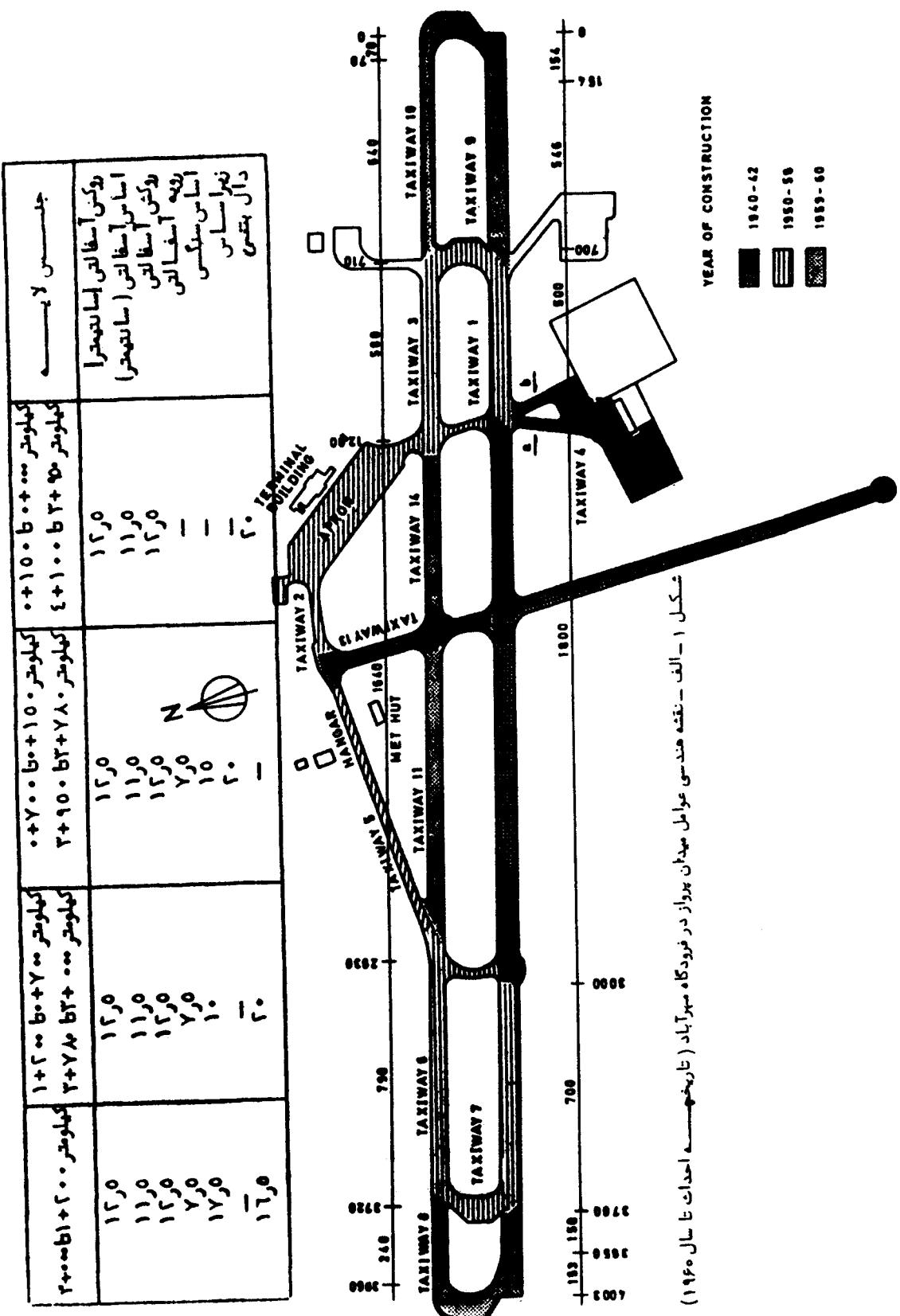
است که از کیفیت بهتری در مقایسه با سطح رویه آسفالتی بخش اول، برخوردار است . برای این بخش ضریب معادل آسفالت لایه آسفالتی موجود برابر ۰/۵ فرض شده و درنتیجه ضخامت لازم برای روکش آسفالتی برابر با ۱۱ سانتیمتر پیشنهاد شده است .

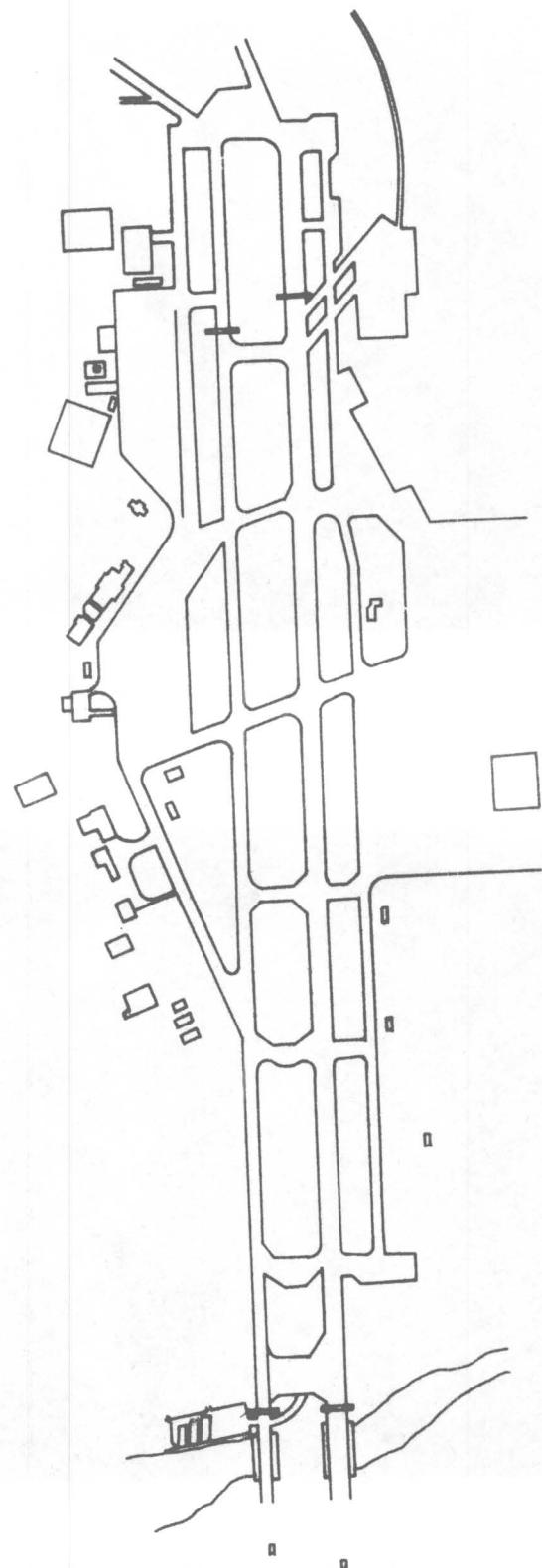
با دردست داشتن اطلاعات مربوط به مشخصات خاک بستر روسازی (ساگرید) لایه‌های روسازی موجود و ترافیک و فرضیات زیر ضخامت لایه روکش آسفالتی با استفاده از روش FAA (مرجع شماره ۲) و سایر روش‌های متداول محاسبه و درنتیجه ضخامت لازم جهت روکش آسفالتی بخش اول باند

فهرست منابع

- 1- Fulldepth Asphalt Pavements for air
Carrier airport, The Asphalt Insti-
tute, NS-11, 1973.
- 2- Airport Pavement Design and Evalua-
tion, FAA AC 150/5320-6C, 1978.

ترکیزی مودودیہ اصل | ۱۱ جیئر - ۱۱ راستا فوڈاگ، مہار آوار

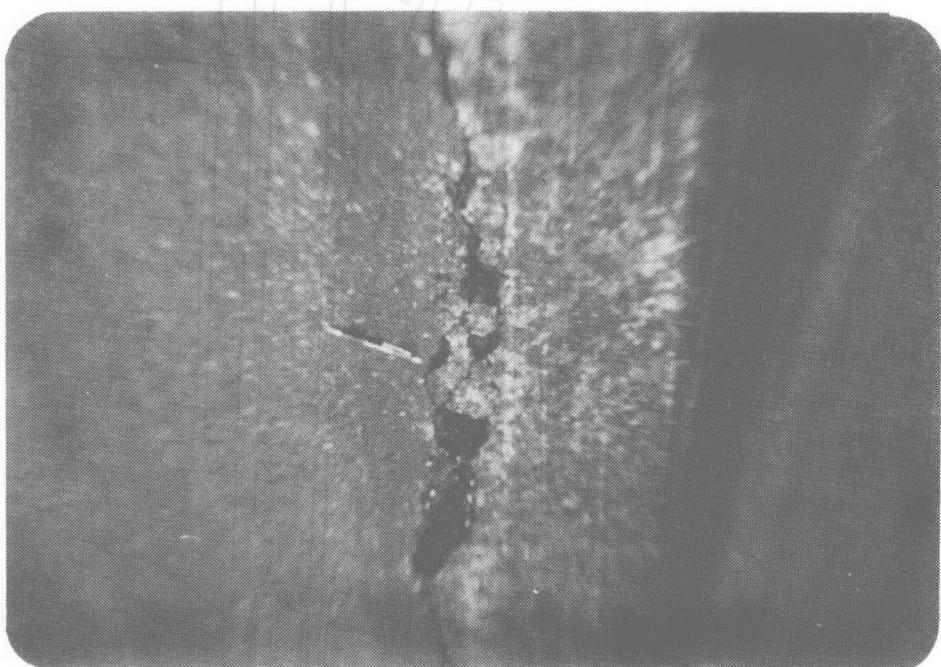

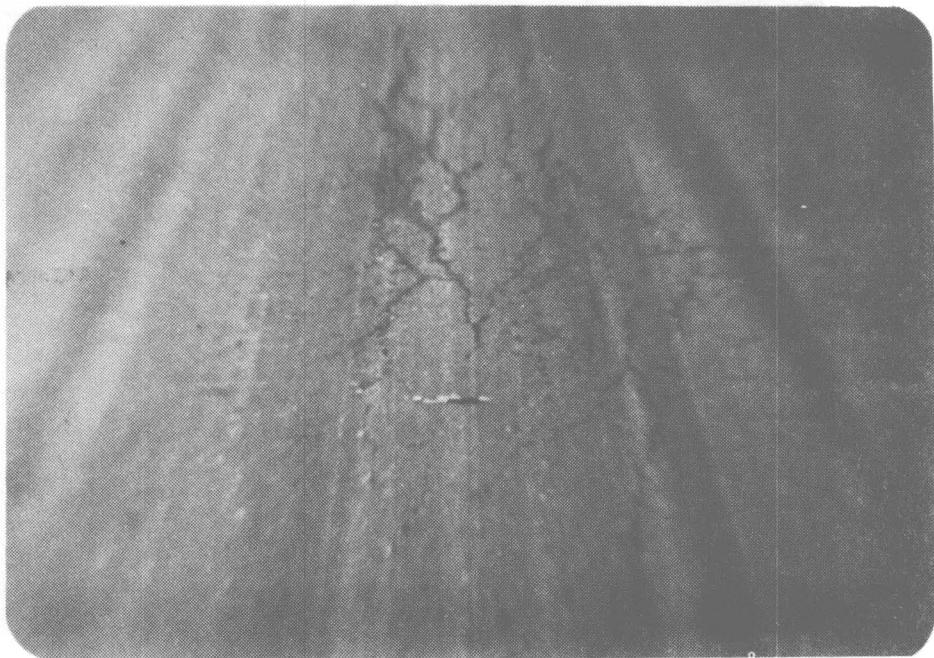
شکل ۱ - ب - نقشه هندسی عوامل میدان پرواز در فرودگاه مهرآباد (وضع موجود)

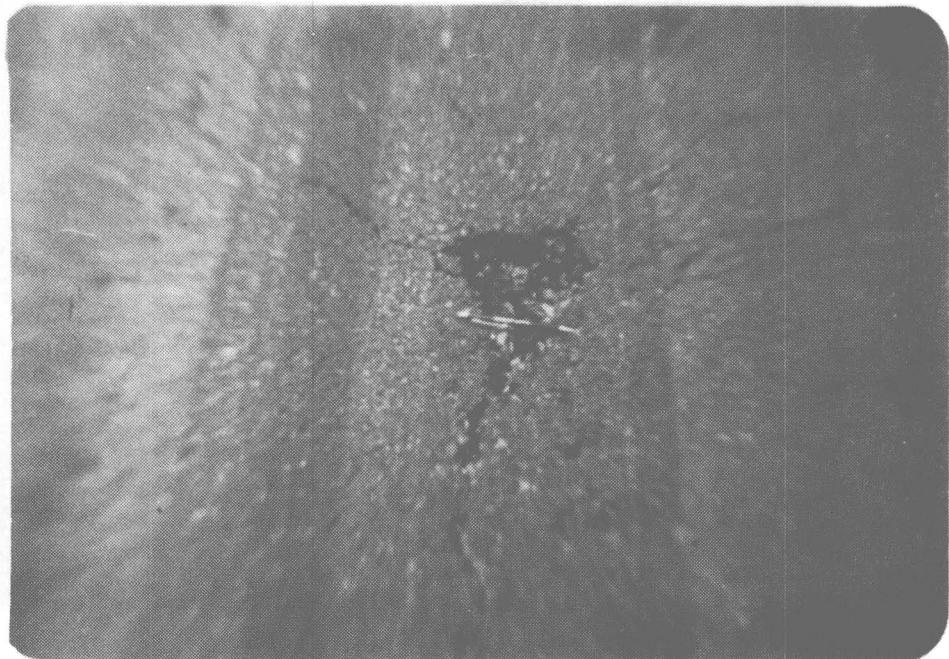
شکل ۲ - نمونه‌ای از ترکهای طولی باند اصلی (باند اصلی ۲۹ چپ)

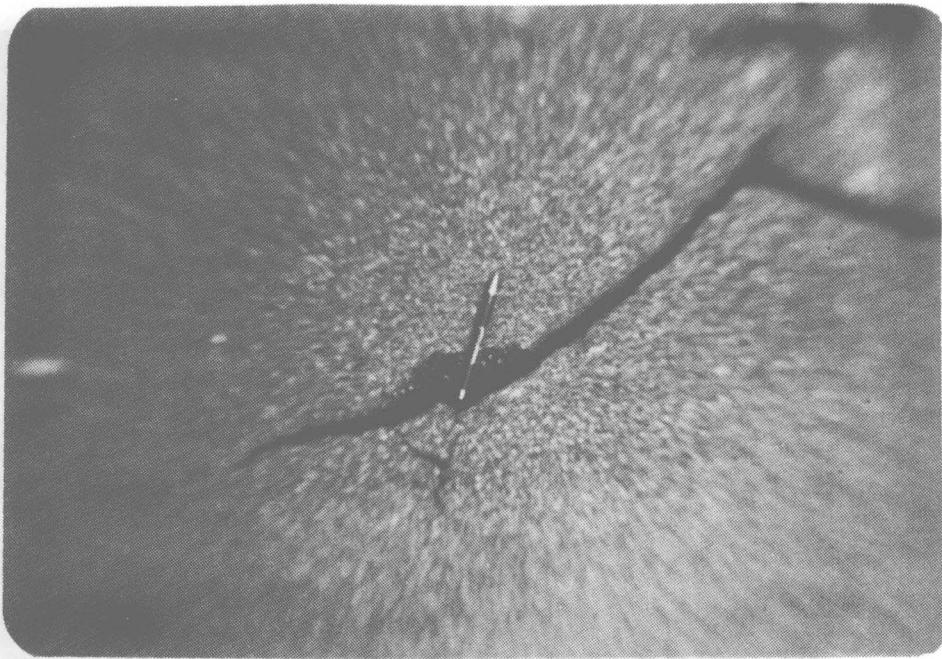
شکل ۳ - نمونه‌ای از گسیختگی آسفالت در نزدیکی ترکهای طولی (باند اصلی ۲۹ چپ)

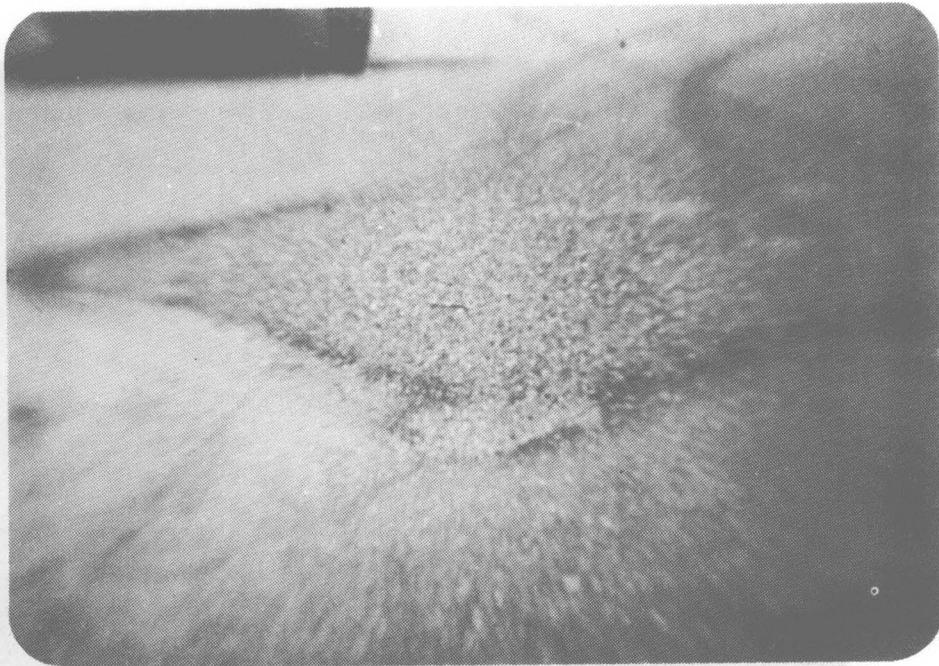
شکل ۴ - نمونه‌ای از ترکهای شبکه‌ای (پوست سوسناری) باند اصلی (۲۹ چپ)

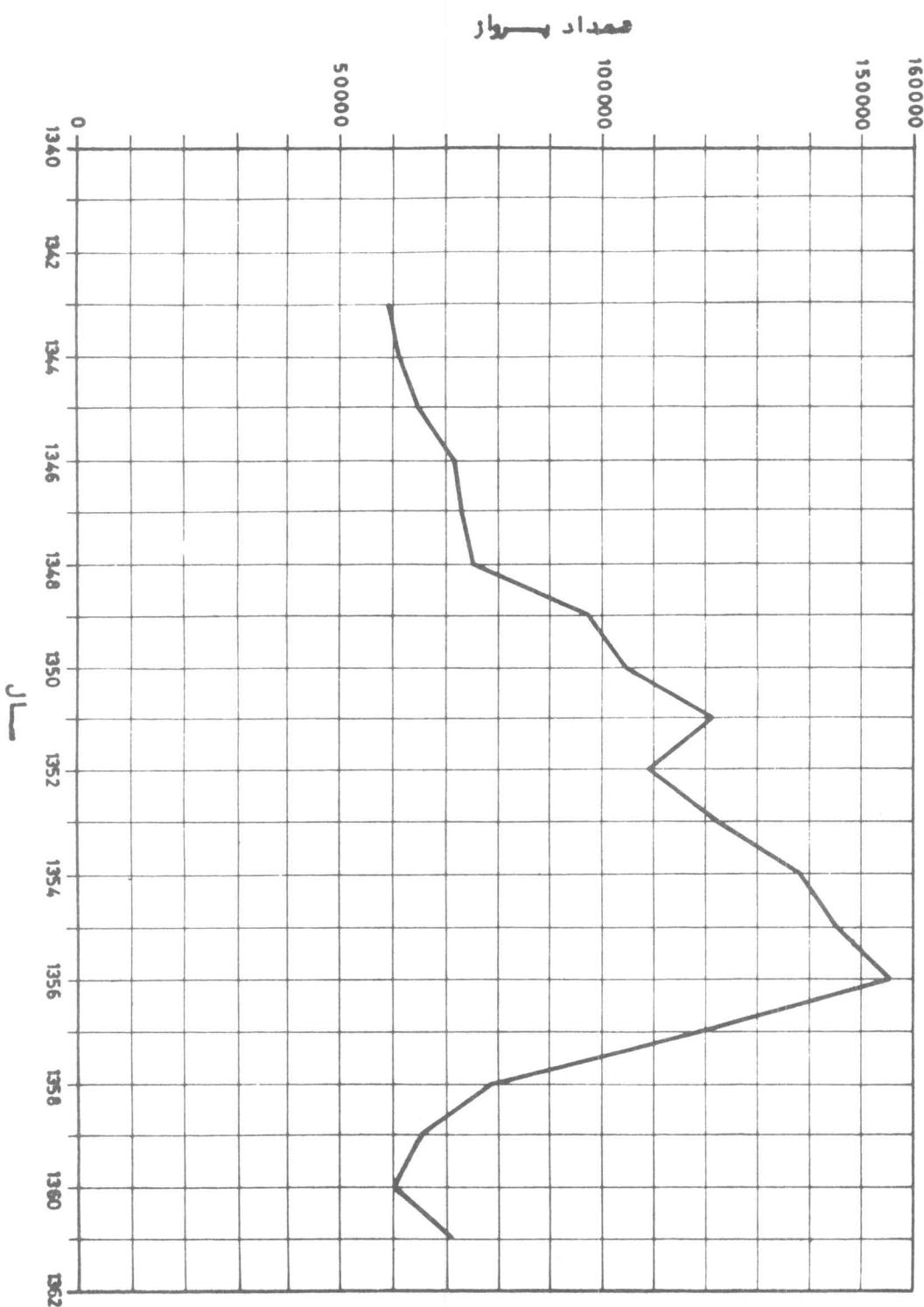
شکل ۵ - نمونه‌ای از جدا شدن دانه‌های مصالح سنگی (اسفالت باند اصلی (۲۹ چپ)

شکل ۶ - خرابی موضعی (باند اصلی ۲۹ چپ) جدا شدن روکش

شکل ۷ - خرابی موضعی (باند اصلی ۲۹ چپ) سوختگی قیر سطح آسفالت

شکل ۸ - نمودار تغییرات تعداد پرواز سالانه در فرودگاه مهرآباد.